

Jani Vuolteenaho ja Kirsi Pauliina Kallio

Kantaaottava alue- ja ympäristötutkimus, nyt!

Versus-foorumin laukaisee kiitoradalleen neljä puheenvuoroa, joissa muistellaan Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran 20-vuotista taivalta sekä ruoditaan tieteellisen tutkimuksen, järjestö- ja julkaisu toiminnan sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen välisiä yhteyksiä ja akuutteja haasteita. Alkususäyksenä kirjoituksille oli Kaupunkitutkimuksen päivillä Tampereella toukokuussa 2011 järjestetty paneelikeskustelu, johon osallistui ansioitunut kaarti *Alue ja Ympäristö* -lehteen ja AYS:n toimintaan eri vaiheissa kytkeytyneitä tieteilijöitä. Ideana oli pyhähtyä pohtimaan tieteen kansainvälistymistä, tehokkuusvaatimuksia ja politiikkakäytöksiä tavalla, johon niin meritoituneilla kuin nuorillakin tutkijoilla tuntuu olevan yhä harvemmin aikaa. Paneelin näkökulmia ja seurahistorian tunnelmapaloja on seuraavilla sivuilla tarjolla luettavaksi myös niille, jotka eivät päässeet Tampereen karkeloihin osallistumaan.

Tämänkertaisen *Versus*-kirjoitussarjan avaa Kirsi Pauliina Kallion arkistokatsaus *Alue ja Ympäristö* -lehteen. Aiempien päätoimittajien linjaukset ilmentävät lehden olleen muuttuvan tieteen ja yhteiskunnan kuvastin, mutta samalla akateemisen avarakattaisuuden sekä valtasuhteiden ja eriarvoistumisen tutkimisen säilyneen sen identiteetin ytimessä. Seurahistorian episodeja valottaa hykeryttävästi myös *Alue ja Ympäristön* ensimmäisen päätoimittajan kirjoitus: Ari Aukusti Lehtisen muistelmista muun muassa paljastuu, että lehden nimeksi oli 1990-luvun alkuvuosina harkinnassa erinäisten ehdotusten ohella runoilija-maantieteilijä Aaro Hellaakosken inspiroima *Hauen Laulu*. Puheenvuorossaan Jouni Häkli on Lehtisen kanssa samoilla linjoilla siitä, että talkoovoimin vähillä resursseilla tehdyn lehden eräs tärkeä saavutus on ollut vakiintunut suosio eri tieteenalojen nuorten tutkijoiden keskuudessa. Sami Moision kirjoitus suomalaisen aluetutkimuksen politiikkakäytöksistä eri vuosikymmeninä vuorostaan korostaa

Alue ja Ympäristön merkitystä väylänä tutkimuksille, joissa on irtauduttu poliittisen järjestelmän tukemisesta ja suuntauduttu tilallisten ilmiöiden ja valtasuhteiden näkyväksi tekemiseen. Moision muistutus siitä, että ilman kriittistä tiedonintressiä alue- ja ympäristötutkimus uhkaa muuttua pelkäksi reagoimiseksi talouden väistämättömäksi uskoteltuihin vaateisiin, on uuden *Versus*-fooruminkin näkökulmasta mitä rohkaisevin.

Ytimekäs yhteenvetomme puheenvuoroista on, että *Alue ja Ympäristö* -lehti on kahden vuosikymmenensä aikana täyttänyt tehtävänsä monitieteisten teoriakeskustelujen foorumina ja samalla eräänlaisena kirjoittamisen ”tutkijakouluna”. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja julkisten keskustelujen herättämisen osalta saldo on valitettavasti ollut laihempi. Kuten Häkli toteaa, AYS:n alkuperäisiin tavoitteisiin on tässä suhteessa päästy muutaman päivänpolttavaan teemaan tarttuneen 1990-luvun tiedetapahtuman yhteydessä sekä myöhemmin urbaanien teemojen osalta Kaupunkitutkimuksen päivillä. Lehtisen diagnoosi on vähintään yhtä pysäyttävä: yhteiskunta- ja kulttuurikehityksen kriittinen kommentointi on hänen mukaansa jäänyt *Alue ja Ympäristössä* useimmiten yksittäisten tapaustutkimusten sisäiseksi keskusteluksi. Artikkeleissa on kyllä peilattu lukuisia kriittisen tärkeitä ilmiöitä, mutta akateeminen varovaisuus on jarruttanut näkökulmien leviämistä tieteen piirejä laajemmalle. Unohtuneen *Hauen Laulu* -nimiehdotuksen allegorisessa hengessä soisikin, että alue- ja ympäristötutkijat tempautuisivat irti odotetuista rooleistaan ja aktivoituisivat ottamaan *Versuksen* välityksellä kantaa yhteiskunnallisen kehityksen kipupisteisiin. Aktivoitumiseen – aikalaiskeskustelun sähköistämiseen ja seminaarien järjestämiseen – AYS etsii vetoapua eri tiede- ja taideverkostoista sekä kansalaisrintamilta.

Logonsa mukaisesti *Versus*-foorumien ytimessä on eri mieltä olemisen mahdollisuus ja tavoitteena

keskustelun herättäminen – muutos, eriarvoisuus, ristiriidat sekä näitä koskevat argumentit ja kysymykset, joista voi potentiaalisesti versoa jotakin uutta. Ehkäpä sinä *Alue ja Ympäristö* -lehden lukijana muistat ja näet asiat toisin kuin tämän numeron *Versus*-kirjoittajat? Jääkö kirjoittajilta jotakin olennaista huomaamatta alue- ja ympäristötutkimuksen haasteista ennen ja nyt? Mistä syistä tutkijoiden kynnys osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun on usein ylitsepääsemättömän korkea? Mitä alueellisia ja paikallisia prosesseja, ilmiöitä ja marginaaleja olisi nykytilanteessa oikeasti tarve tutkia? Debatti näistä ja myös tulevasta *Versus*-teemoista jatkuu AYS:n verkkosivuilla osoitteessa www.ays.fi/versus.

Kirsi Pauliina Kallio

Kaksikymmentä vuotta *Alue ja Ympäristö* -lehteä

Alue ja Ympäristön numeron 2/1991 pääkirjoituksessa Ari Aukusti Lehtinen toteaa yhdessä silloisen päätoimittaja Jussi Jauhiaisen kanssa, että yhteiskunnan ja ympäristön alueellisen tarkastelun kentässä on olemassa ”jonkinlainen kansallinen kontaktityhjiö”. Tämän tyhjiön täyttäjäksi toimittajat esittävät *Alue ja Ympäristö* -lehteä, jonka ensimmäisessä numerossa pääkirjoitus tosiasialisesti komeilee. Suunnittelumääntieteen yhdistyksen ja *Aluesuunnittelu*-lehden profiilien uudistaminen huipentui kyseisessä numerossa, jota seurasi seuran nimen muutos seuraavana vuonna. Jauhiaisen ja Lehtinen tarkensivat kansallisen kontaktityhjiön täyttämistä seuraavasti: *Alue ja Ympäristö* pyrkii ”toisaalta nostamaan esiin maantieteen ehkä perinteisintä ja alkuperäisintä keskusteluyhteyttä, ihmisen–luonto -paradigmaa sekä toisaalta uusimaan tätä traditiota siinä alue- ja yhteiskuntatutkimuksen kehityksessä jota aluetieteen, kehitys-, kulttuuri-, suunnittelu- ja yhteiskuntaantieteen sekä yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen viimeisimmissä avauksissa on jäsennellyt.”

Näin aseteltiin kaksikymmentä vuotta sitten käsillä olevan aikakausjulkaisun ja samalla pitkälti myös *Alue-* ja *ympäristötutkimuksen* seuran tarkoitus. Aika komeasti sanailtu, ja ajankohtaisesti. Tätä lehtihistoriikkia laatiessani harmittelin, kun en törmännyt tekstiin jo Kaupunkitutkimuksen päivien 2011 hakukuulutusta suunnitellessa – olisimme säästyneet paljolta vaivalta! Huomasin että lehden arkisto, joka sattuu sijaitsemaan työ-

Lukuiltoa AYS-historian parissa ja kipinöitä kohti kantaottavaa tiedettä!

PS. Seuraavana *Versus*-teemana *Alue ja Ympäristösä* (1/2012) ja AYS:n verkkosivuilla pureudutaan monikulttuurisuuden käsitteen kiisteleviin tulkitoihin tieteessä ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Foorumin notkeuden ja räväkkyuden takaamiseksi näkökulmia ja kirjoitustyyliä ei pyritä suitsimaan. Jotta dialogi ei olisi perustelematonta loanheittoa, kaikki julkaistut tekstit käyvät kuitenkin läpi toimituksellisen prosessin.

huoneeni nurkkakaapissa, tarjoaa muutoinkin mielenkiintoisen retkikohteen 2000-luvulla tutkimustyön piiriin tulleelle tutkijakunnalle. Tämän ”nuoren polven” edustajana päätin luoda arkistoon pienen katsauksen AYS:n kaksikymmenvuotisjuhliin valmistautuessani. Kun ajatus päivien juhlapaneelist koottavasta keskusteluserjasta *Versuksen* päänavaajana syntyi, ajattelin, että arkistonhoitajan laatima subjektiivinen historiikki *Alue ja Ympäristö* -lehdestä voisi täydentää aikalaikatsauksia mainiosti. Seuraavassa siis pähkinänkuoressa lehden keskipitkä historia, joka toivottavasti palvelee sekä nostalgisten tunnelmien herättäjänä että ikkunana suomalaisen alue- ja ympäristötutkimuksen tiedeyhteisöön.

Alue ja Ympäristön toinen numero, vuoden 1992 ensimmäinen osa, lienee ollut kuumaa tavaraa, sillä arkistoomme ei ole säilynyt siitä ainokais-takaan kappaletta (otamme mieluusti vastaan arkistokappeleen, jos ylimääräisiä lukijoiden hyllystä löytyy!). Ari Lehtisen ystävällisellä avustuksella pääsin kuitenkin tutustumaan tähän keräilyharvinaisuuteen sisällysluettelon ja pääkirjoituksen verran, enkä tämän jälkeen toki ihmetellyt lehden hurjaa menekkiä. Lehtinen on kohonnut puolen vuoden aikana toimittajasta päätoimittajaksi ja koonnut numeron erinomaisen sadon suomalaista alue- ja ympäristötutkimusta. Jyrki Kähkönen, Jouni Häkli, Annamari Asikainen ja Hille Koskela, Tuukka Haarni, Petri Raivo, Timo Lautanen ja Bo Forsström ovat kirjoittaneet lehteen sellaisia tekstejä

